

N

*Incipiunt consuetudines cisterciensium sup
exordium cisterciensis cenobii*

os cistercienses p[ri]mi hui[us] eccl[esi]e fundatores.
successorib[us] n[ost]ris stilo p[re]senti notificam[us]. qu[ia]
canonice. quanta auctoritate a q[ui]b[us] p[er]sonis. q[ui]b[us]q[ue]
t[em]porib[us] cenobii & tenor uite illo[rum] exordiu[m] sump
serit. ut hui[us] rei p[ro]palata. sincera ueritate tenaci[us]
& locu[m]. & obseruantia[m] sc[ilicet] regule in eo a nob[is] p[ro]di
g[ra]m. uiteq[ue] inchoatam ament. p[ro] nob[is]q[ue] q[ui] pondus
diei & est[us] indefesse sustinuum[us]. orent in ar[cta] &
angusta uia qua[m] regula demonstrat usq[ue] ad exalta
tione[m] spe desudent. q[ui]n[on] deposita carnis sarcina
in rege sempiterna pausent. feueit[ur] a m[on]i.

Exordiu[m] cisterciensis cenobii *Capitulum primum*

De epla hugonis legati. <i>ii.</i>	Comdatio abbis roberti <i>iiii.</i>
De eq[ui]ssu cisterciensiu[m] <i>iii.</i>	De electione alb[ert]i rici p[ri]mi <i>v.</i>
monachoy de molismo & de aduentu eoy ad cister ciu[m]. & de monasterio qd inceperunt. <i>iiii.</i>	Abbis cisterciensis eccl[esi]e
Quom[od]o loc[us] ille in abbacia surrexit <i>v.</i>	De p[ri]uilegio romano <i>vi.</i>
Qd molismenses aures domni pape predicti roberti abbis inq[ui]tauerunt. <i>vii.</i>	Ep[isto]la ioh[ann]is & benedicti cardinalium. <i>viii.</i>
Ep[isto]la domni pape predicti tu abbatis. <i>viii.</i>	Ep[isto]la hugonis lugdunensis.
De eccl[esi]a legati de toto ne gotio molismensiu[m] atq[ue] cisterciensiu[m].	Ep[isto]la epi cabilonensis. <i>x.</i>
	P[ri]uilegiu[m] romanu[m]. <i>xi.</i>
	Instituta monachoy <i>xii.</i>
	ciensiu[m] de molismo ueracit[er]. <i>xiii.</i>
	De tristitia illo[rum] <i>xiiii.</i>
	De morte. i. abbis & p[ri]mo <i>xv.</i>
	noe. ii. & d[omi]ni institutis atq[ue] leticia eorum.
	De abbacis. <i>xvi.</i>

A 440 *Exordium cisterciensis cenobii capituli primū*
ab incarnatione dñi millesimo nonagesimo. vii.
beate memorie Roberti molismensis ecclesie in
ep̄atu lingonensi fundate p̄m̄ abbas. & q̄dē eidē ce-
nobii fr̄s. aduenerabile hugonē. tunc ap̄lice sedis
legatū. ac lugdunensis ecclesie archiep̄m uenerunt
uitā suā sub custodia scē regle patris benedicti se
ordinaturos pollicentes. & idēco ad hoc liberi exeq̄n-
dū. ut eis & sui iuuaminis ap̄lica auctoritate robur
porrigeret statim flagitantes. Quorū uotis legat⁹
ille letant̄ fauens. tali eplā exordii eorū fundamētū icē.

H 460 *Lugdunensis* *Eplā hugonis legati Capit. ii.*
archiep̄e & ap̄lice sedis legat⁹ Robto molism̄si abbi.
& fr̄ib⁹ cū eo scdm̄ regulā scī benedicti dō seruire eu-
pientib⁹. Notū sit om̄ib⁹ de scē matris ecclesie p̄fectu
gaudentib⁹. uos & q̄sdā filios uros molismensis ce-
nobii fr̄s. lugduni in nra p̄sentia assistisse. ac regule
beatissimi benedicti. quā illuc. huc usq̄. tepide ac ne-
gligent̄ in eodē monastio tenueratis. arti⁹ dein-
ceps atq̄. p̄fecti inherere uelle p̄fessis fuisse. Qd̄
q̄a in loco p̄dicto plurib⁹ impediētib⁹ causis stat
adimpleri n̄ posse nos utriq̄. partis saluti. uidē
inde recedentiū. atq̄. illic remanentiū p̄uiden-
tes. in locū aliū. quē uob diuina largitas desig-
nauit uos declinare ibiq̄. salubri⁹. atq̄. quietius
dño famulari. utile dixim⁹ fore. Vob q̄ tē p̄sentib⁹.
Robto abbi fr̄ib⁹ q̄q̄. alberico. odoni. ioh̄i. stephano.
letaldo. & pet̄. s̄. & om̄ib⁹. q̄s regularit̄ & cōmuni
cōsilio uob sociare de creueritis. hoc sem̄ p̄positū

seruare. & t
& auctorita
um & firma

molismo.

Post hec t
ritate fret
fr̄m colleg
ita ut int
illos q̄ de
stipati com
tenderun
tis spinarū
solut⁹. a solis
locūq̄. illu
& p̄p̄t qua
selarib⁹ de
nemoris &
nasteriū i
illū cui ip̄
apud mo
transgressi
loqueban
terosq̄. m
seruatiros
hoc p̄ uir
sedis lega
litudine
tia scē reg
burgundi

2
seruare: & tunc & sulum. & ut in hoc p̄seueretis p̄cipim.
& auctoritate aplice p̄sigilli n̄ri un̄p̄sionē un̄p̄petu-
um & firmam. *De ex̄ssu cisterciensium monachoy de
molismo. & de aduentu ip̄oy ad cisterciū & de monastio q̄ ince-*

Post hec tali. ac tanta. ante dict̄ abbas. & sui aucto *per. iii.*
ritate freti. molismū redierunt. & de illo religioso
fr̄m collegio. socios uotū in reglā habentes elegerunt
ita ut int̄ eos q̄ legato lugduni fuerant locuti. &
illos q̄ de cenobio uocati. xx. & un̄ monachi c̄ent. taliq.
stipati comitatu. ad heremū. que cisterciū dicebat̄. alac̄
tetenderunt. Qui loc̄ in ep̄atu cabilonensi sit. & p̄ nemo
ris spinarūq. tunc tēporis opacitate accessu hominū in
solut̄ a solis inhabitabat̄ feris. Ad que uiri dī uenientes.
locūq. illu. . . . religioni. quā animo iā iāq. ceperant.
& p̄p̄t quā illuc aduenerāt. tanto habiliore. quanto
salarib̄ despiciabiliorē & inaccessibile intelligentes.
nemoris & spinarū densitate p̄cisa. ac remota. mo
nasteriū ibidē uoluntate cabilonensis ep̄i. & & sensu
illu. cui ip̄e loc̄ erat & struere cepunt. Nam uiri isti
apud molismū positi. sepi int̄ se dī gr̄a aspirati. de
transgressione regule beati benedicti pat̄s monachoy
loquebant̄. & querebant̄. & tristabant̄. uidentes se ce
terosq. monachos. hanc regulā sollempni p̄fessione
seruatuos p̄misisse. eāq. minime custodisse. & ob
hoc p̄ uiri crim̄ scient̄ incurrisse. & p̄p̄t hoc aplice
sedis legati auctoritate uti p̄libauim̄. ad hanc so
litudinē euolauerunt. ut p̄fessionē suā. obseruan
tia sc̄e regule adimplerent. Tunc domn̄ odo. dux
burgundie. sc̄o feruore eoy delectat̄. sc̄eq. romane
ecclie

p̄sc̄pti legati lītis rogat̄ monasteriū ligneū qd̄
incepunt. de suis totū cōsumauit. illosq; mibi in
om̄ib; necessariis diu p̄curauit. & trīs. & pecorib;
habunde subleuauit. *Quom̄ loc' ille in abbiam*

Eodē tempe. abbas q̄ aduenerat. *surrexit. iiii.*
ab ep̄o illi' diocesis. uirgā pastorale. cū cura mona-
choy iussu p̄dicti legati suscep̄. fr̄sq; q̄ secū adue-
nerant in eodē loco stabilitatē regularit̄ firmare fec̄.
sicq; ecclia illa in abbaciā canonice aplice aucto-
ritate crescendo surrexit. *Qd̄ molismenses aures d̄ni*

pp̄ predictu rob̄i abbas inquietauit. v.

Hūc hanc multo elapso tempus spacio. molismenses
monachi. uoluntate d̄ni gausfredi abbas sui. qui
rob̄o successerat. domnū urbanū papā romē ad-
euntes postulare cepunt. ut sepe diet̄ rob̄us
in locū p̄stinū restitueret̄. Quoy importunitate
mot̄ papa. mandauit legato suo. uenabili felice
hugoni. ut si fieri posset. idē abbas reuert̄. &
monachi heremū diligentes in pace cōsisterent.

Rban' ep̄e seruus. Ep̄la dom̄ pp̄ predictu abbas

seruoy d̄. uenerabili fr̄i. & coep̄o hugoni. vi.

aplice sedis uicario. salutē. & aplice b̄ndictionē.

Molismensū fr̄m magnū in celis clamorē acce-
pim'. abbas sui reditū uehementi' postulantiū.
Dicebant enī religionē in suo loco euersā. seq; p̄ ab-
bas illi' absentia. odio apud p̄ncipes. & cetos
uicinos haberi. loacti tandē a fr̄ib; nr̄is. dilor tue
p̄ p̄sentia sc̄pta mandam'. significantes gratum
nob̄ existere. ut si fieri possit. abbas ille ab here

mo admon-

re t̄ sit. ut

cenobio s̄.

aplice lītis

ligiosos u

sunt exara

960 lugd

ecclie seru

Quid de neq

portū an

ur̄e notifi

nos illue c

sui desolat

nē rob̄i al

reddi in p̄

alt̄ sp̄aba

restitu. ul

statū illic

gausfredus

dicens se li

turū. si nob

terem. du

relectis. J

nob̄ direct

mittenti

q̄ nob̄iscū

centes. mo

uam. ita u

ueniens u

3 3
mo ad monastiū reducat. Qd si implere nequius. eu-
re t̄ sit. ut & q̄ heremū diligēt conq̄escant. & q̄ in
cenobio s̄. regularib⁹ disciplinis in seruiant. his
ap̄licis littis legat⁹ lectis. uiros autenticos. & re-
ligiosos uocauit. & de p̄senti negocio. que sub̄t
sunt exarata diffinuuit. *De eū legati de toto negotio*

H 960 lugdunensis molismensiu atq. eusteciensiu. yu.
ecclie seruus. km̄o fr̄i robro lungonensiu ep̄o sal.
Quid de negocio molismensis ecclie. in colloq̄o apud
portū ansille nup̄ habito diffinuerim. fr̄nctati
ur̄e notificare necessariū duxim⁹. Venerunt ante
nos illuc cū littis ur̄is molismenses monachi. loci
sui desolationē atq. destructionē. quā p̄ remotio-
nē robra ab̄bis incurrerant ostendentes. ip̄mq; s̄
reddi in patrē magnop̄e postulantes. Nullom̄ enī
alī sp̄abant pacē & q̄etē molismensi ecclie posse
restitui. ul' monastici ordinis uigorē in p̄stenu
statū illuc reuocari. Assuit ȳ ibi in p̄sentia nr̄a fr̄
gaufredus. quē eidē ecclie in ab̄bem ordinauisti.
dicens se libentē ip̄i robro uelut patr̄ suo locū da-
turū. si nob̄ placet. ut eū molismensi ecclie remit-
terem⁹. Audita & ip̄soy molismensiu petitione.
relectis ȳ domni pape littis sup̄ hoc negociū
nob̄ directis. totū dispositioni & arbitrio nr̄o cō
mittentis. tandē multoy uiroy. tā ep̄oy. quā alioy
q̄ nobiscū aderant. silio. p̄cib⁹ ur̄is & eoy acq̄es-
centes. molismensi ecclie ip̄m restituere decre-
uim⁹. ita uidē. ut pri⁹ illuc redeat. eabilonem
ueniens in manu fr̄is nr̄i eabilonensis ep̄i. cui

pmiserit ab
ipā pfessioē
& obedientia

secūm osuetudinē cetōy abbatū pfessionē fecē. iurgā
& curā abbatiē reddat. atq; monachos noui mo-
nasterii. q̄ ei sic abbi suo pfessionē fecerūt. & obedi-
entia liberos. & absolutos dimittat. ac sic ab ipso
epō pfessionis quā ei & cabilonensi ecclie fecē abso-
lutionē accipiat. Sedim' & licentia cū eo rede-
undi molismū omib' illis de frīb' noui monastii.
q̄ eū secuti fuerint. qm̄ a nouo monastio recesserit.
tali conditione: ut de cetō neutri nēros sollicitare
ul' recipe p̄sumāt. n̄ sedm̄ qd' beat' b̄ndict' mo-
nachos noui monastii p̄cipit recipiendos. Post
q̄ hec sup' dicta fecit. remittam' eū diloi ur̄e ut
molismensi ecclie illi in abbatem restituatis. ita tñ.
ut si deinceps eandē eccliam solita leuitate de-
seruerit. null' ei substituatur uiuente p̄fato gau-
fredo abbe. absq; n̄ro. & ur̄o eidēq; gausfredi as-
sensu. Que oīa ap̄lica auctoritate rata eē p̄cipim'.
De capella ȳ p̄ducta abbis rob̄ta. & de cetis reb' q̄s
a molismensi ecclia recedens secū & eū eis cabilo-
nensi epō atq; nouo monastio reddidit. id statui-
m'. ut omīa frīb' noui monastii salua p̄maneāt.
p̄t breuariū qd̄da. qd' usq; ad festiuitatē sc̄i io-
hannis baptiste retineb̄t. ut tñ sc̄bant. assensu
molismensiu. Huic aū diffinitioni int̄fuerūt ep̄i
gorigaudus eduensis. Valteri' cabilonensis. Herar-
dus maticensis. Lont' belicensis. Et abbes. Petr'
trenorensis. Larento diuionensis. Gaucerannus
athanascensis. Petr' q̄q; domni pp̄ camerari' mul-
tiq; alii uiri. honesti. & boni testimonii. Hec oīa

abbasille la
ab obedientia
pmiserant.
batē a cura
ē. & qd̄da m
Hac ḡratione
in pace & li
abbas fecē yf
Dilectissim
& coepo ro
fis ecclie ser
abbatia illa
nū dr̄ com
ecclie fecē a
domni areh
absolutū. l
uo monasti
quā s̄ ymse
dimisit. l
ne ueram
Vidua g
euent. ac r
cū noie. in
indiuinis
regle & fr̄m
nulla diut
laborauerat
fr̄s locū &
& ubera p̄

abbas ille laudauit & fecit. absoluendo cistercienses
ab obedientia. quā ei in illo. ut in molisimasi loco
promiserant. & domini Walteri cabilonensis episcopi ab-
batē a cura illius ecclesie liberū dimisit. sicq; reuſus
ē. & quidā monachi cū eo q̄ heremū n̄ diligebant.
Hac q̄ ratione apostolicāq; dispensatione duę abbacie
in pace & libertate summa remanserūt. Rediens q̄
abbas fecit p̄scuto defensionis litteras episcopo suo ostulit.

Dilectissimo fr̄i. *Comendatio robti abbis. viii.*
& coep̄o robto. lingonensi ep̄o. Walteri cabilonen-
sis ecclesie seruus sal. Notū sit uob̄ fr̄em robtū. cui
abbatiā illa. in n̄ro ep̄atu sita. que nouū monaste-
riū d̄r cōmiseram. a p̄fessione quā cabilonensi
ecclesie fecit. ab obedientia quā nob̄ p̄misit. scdm̄
domini archiep̄i hugonis diffinitionē. a nob̄ eē
absolutū. Ip̄e autē monachos illos. q̄ in p̄fato no-
uo monastio remanē decreuerūt. ab obedientia
quā s̄ p̄miserant. & p̄fessioē absolutū. & liberos
dimisit. Illū q̄ am̄ suscipe. & honorifice tractare
ne uereamini. *De electioē albei p̄mi abbis cisterciensi*

Viduata q̄ suo pastore cisterciensis ecclesia
euenit. ac regulari electione quendā fr̄em albei
cū noīe. in abbate s̄ p̄mouit. uirū scilicet litteratū.
indiuinis & humanis satis gnarū. amatorem
regle & fr̄m. q̄q; p̄oris officū. & in molisimasi. &
in illa ducti gerebat ecclesia. multūq; diu nitendo
laborauerat. ut ad illū de molisimo transmigrēt
fr̄s locū. & p̄ hoc negotio. multa obprobria. carcere
& uibera p̄pessus fuat. *De p̄uilegio romano. x.*

refat' albrie cura pastoralis. licet multū reuētēs
suscepta. cogitare cepit ueluti uir mirabilis puiden-
tie. que t'bulationū pcelle s' creditā domū aliquā
ēcutientes uexare possent. & p'cauens infuturū. cū
ēsilio fr̄m t'nsmisit monachos duos iohem & ilbo-
dū romā. domnū papā laschale p' eos exorans. ut
ecclesia sub aplice p'tectionis alis queta & tuta. &
ab omniū ecclesiarū. selarū ue p'ssura p'sonarū p'
petuo sedaret. Qui fr̄s. p'dicti ^{vuaonis} archiepi. iohisq. &
benedicti. romane ecclesie cardinaliū. Salterū qq.
cabilonensis epi litteris sigillatis freti. romā p'spe-
ierūt. & redierunt. añ quā ipse papa laschalis in
captione posit' impatoris peccaret reportantes
eide aplice p'uilegiū. iuxta uota abbis sociorūq.
ei' p' omnia exaratum. Has eptas. p'uilegiū etiā
romanū. & grūū duxim' in hoc opusculo relinque
ut posterū n'ri intelligant. quā magno & silio
& auctoritate ecclesia eoy sit fundata. *Epta iohis*

Dño & pat' pape paschali. & bñdicti cardinaliū
& uq. eximia laude p'dicando. iohis & bñdicti. xi
p' omnia se ipsos. Quā ur̄i moderamini s' omib'
ecclesiis puidē. & iustis poscentiū uotis manū
porrigere. ur̄eq. iusticie adiumento religio xpi-
ana fulta debet incrementū sumē. ur̄am sc̄tate
obnixi' dep'cam. quatin' harū litterarū bauulis
n'ro & silio aqb'dā religiosi fr̄ib'. pat'ntati ur̄e
missis. aures ur̄e pietatis flectē dignemini. Pe-
tunt enī ut p'ceptū. qd' de q'ete. & sue religio-
nis stabilitate. a p'decessore ur̄o. dño n'ro beate

memorie pa
p'cepta tenori
coepi. & abbe
religionis ca
ritatis p'ui
enī uidim'.
Reuerenti
& dño si
seruus. p' omi
pat'ntatis u
fecerunt. Et
cabilonensi
teris ap'd ecc
Sciatis aut' co
ad quē de r
tes. p'p't ar
u benedicti
uenerunt d
tudimib' im
nendu imp
fr̄s. & qdā d
& inq'etare
de despectu
gulares & n
ant' Qua p'p
ur̄am humi
totā sp̄e suā
aplat' ur̄i a
p'omone ur̄

memorie papa urbano acceperunt. & qd̄ scdm̄ eide
p̄cepti tenore. archiepe lugdunensis tūc legat. & alii
coepi. & abbes int̄ eos. & molismensi abbatiā aqua
religionis causa discesserant diffinier̄ ur̄e aucto-
ritatis p̄uilegio. in p̄petuū maneat incūuisū. Ipi
enī uidim. eoyq. religioni testimoniu bonū p̄hibem.

Reuerentissimo patri *Ep̄la hugonis lugdunensis xii*
& d̄no suo laschali papē. ^{in uo} lugdunensis ecclie
seruus. p̄ om̄ia se ip̄m. fr̄s isti p̄sentiu geruli. ad
pat̄nitatis ur̄e celsitudinē tendentes. p̄ nos t̄nsitū
fecerunt. Et q̄a infra puincia nr̄am uidit̄ in ep̄atu
cabilonensi mansionē habēt. humilitatis nr̄e lit-
teris ap̄d celsitudinē ur̄am se cōm̄dari petierūt.
Sciatis aut̄ eos de q̄dā loco. q̄ nouū monastiū uocat̄
ad quē de molismensi ecclia cū abbe suo exeun-
tes. p̄pt̄ artiorē & factiorē uitā scdm̄ reglam bea-
ti benedicti quā p̄posuerant tenendā habitandū
uenerunt depositis quoydā monastiōy consue-
tudinib. imbecillitatē suā. ad t̄m pondus susti-
nendū imparē iudicantes. Unde molism̄sis ecclie
fr̄s. & q̄dā alii adiacentes monachi. eos infestare
& inq̄tare n̄ desinunt. estimantes se uiliores.
ac despectiores haberi ap̄d sc̄m. si isti q̄si sin-
gulares & noui monachi int̄ eos habitare uide-
ant. Qua p̄pt̄ desiderantissimā nob̄ pat̄nitatem
ur̄am humilit̄ & cū fidu. tia deprecant̄. ut fr̄s isto
totā sp̄e suā in uob̄ p̄ d̄nm̄ ponentes. & idēco ad
ap̄lat̄ ur̄i auctoritatem. p̄ fugientes. benigne
p̄more ur̄o respiciatis. & eos & locū ip̄oy

ab hac infestatione & inquietudine liberando aucto-
ritatis ur̄e p̄uilegio muniatis. ut pote paupes xp̄i
nulla sua emulos suos diuitiis ul' potentia defensionem
pperantes. s; in sola d̄i & ur̄a clem̄tia sp̄e h̄ntes.

Venerabili patri **Ep̄ta ep̄i cabilonensis xiii**
pape laschali. Walteri cabilonensis ep̄e sal. & de-
bita subiectione. Si e sc̄tas ur̄a ut fideles in uera re-
ligione p̄ficiant ardent̄ desiderat. sic eide ur̄e p̄-
tectionis umbra. ur̄e consolationis fomentū. de eē
n̄ expedit. Supplicat̄ q̄ petim̄. q̄m̄ qd̄ factū ē de
fr̄ib' illis. qui artioris uite desiderio a molisim̄si ecclia
sc̄oy uiroy c̄silio recesser̄t. q̄s in nr̄o ep̄atu diuina
pietas collocauit. a q̄b' t̄n̄sm̄ssi p̄sentū litterarū
bauuli uob' p̄sentes adsunt. sc̄dm̄ p̄decessoris ur̄i
p̄ceptū. & lugdunensis archiep̄i. ap̄lice sedis t̄e le-
gati. & ep̄oy & abbatū. diffinitione & septū. cui
rei nos p̄sentes. & ei' auctores. cū aliis extitimus.
uos app̄bare. & ut loc' ille. abbatia libera in p̄-
petuū p̄maneat. salua t̄n̄ nr̄e p̄sone. successorūq;
nostroy. canonica reuerentia. auctoritatis ur̄e
p̄uilegio corroborare dignemini. S; & abbas quē
in eode loco ordinauim'. & ceti fr̄s totis uirib'
hanc cōfirmatione. in sue quietis tutela. a ur̄a
flagitant pietate. **Pr̄uilegiū romanoy xiiii**

Iaschalis ep̄e seruus seruoy d̄i. uenabili albrico
abbi noui monastii qd̄ in cabilonensi parro-
chia sitū ē. etq; suc-
cessorib' regularit̄ substi-
tuendus. p̄p̄t̄ desi-
deriū. qd̄ ad religiosum
p̄positū. & anima-
rū salutē p̄uilegiū monstiat̄

imp̄petuū

He

auctore dō
lū in d̄no dil
petitionē ad
affectu. loc
ca elegistis. a
rū fore sanct
ap̄lice sedis
ecclie canon
gma int̄ dicit
ur̄e cōsolation
bi monacho
cōgregationē u
turbare. Can
& molisim̄sis
archiep̄e tur
ep̄is. aliisq;
ap̄lici memo
onabit̄. ac la
ac desideram
felares latt
min' auster
gr̄a dignior
in cordib' ur̄
mutab' & d
eere dō tot
ne si q̄s in
rex. p̄nceps.
aut ecclia q̄
onit̄ paginā

auctore dō sine aliq̄ dilatione ē cōplendū. Vñ nos o fi-
liū indno dilectissimi. cca difficultatē omnē uīarū p̄cy
petitionē admittim⁹. q̄a religioni ur̄e. pat̄no q̄gtulam⁹
affectu. Locum q̄ illū quē inhabitandū p̄q̄ere monasti-
ca elegistis. ab omniū mortaliū molestiis tutū ac libe-
rū fore sanctim⁹. & abbaciā illi p̄petuo haberi. ac sub
ap̄lice sedis tutela specialit̄ p̄regi. salua cabilonensis
eccleie canonica reuerentia. Presentis itaq; decreti pa-
gina int̄ dicim⁹. ne cuiquā omnino p̄sone liceat statū
ur̄e q̄ usationis inmutare. neq; ur̄i qd̄ nouū dī cen-
biū monachos sine regulari cōm̄datione suscipe. neq;
cōgationē ur̄am astutus q̄b̄ libet. aut uolentis per-
turbare. Tam sane p̄trouise decisionē. quā int̄ uos
& molisim̄sis claustrī monachos. fr̄ n̄r̄ lugdunensis
archiepc̄ tunc ap̄lice sedis uicari⁹. cū puincie sue
ep̄is. aliis q; uiris religiosis exp̄cepto p̄decessoris n̄ri
ap̄lici memorie ur̄bani sc̄di p̄petrauit. nos tāq; rati-
onabite. ac laudabile q̄ firmam⁹. Vos q̄ filiū inx̄ dilmi
ac desiderantissimi meminisse debetis. q̄a pars ur̄i.
selares latitudines. pars ipsas q̄ monastiū laxioris
min⁹ austeras angustias reliq̄stis. Ut q̄ hac semper
gr̄a digniores censeamini. dī semp̄ timorē & amorē
in cordib⁹ ur̄is habē satagite ut q̄nto a selarib⁹ tu-
multib⁹ & deliciis liberiore estis. tanto ampli⁹ pla-
cere dō totis m̄tis. & anime uirtutib⁹ anheletis. Sa-
ne si q̄s in crastinū archiepc̄. aut ep̄c. imperator aut
rex. p̄nceps. aut dux. comes. aut uice comes. iudex
aut eccleia q̄libet. selarisue p̄sona. hāc n̄re q̄stituti-
onis paginā sciens. tra eā uenire temptauit. sedō

terroue cōmonita. si n̄ satisfactione 9grua em̄dauit
potestatis honorisq; sui dignitate careat. reūq; se
diuino iudicio existerē de p̄petrata iniquitate
cognoscat. & a sacratissimo corpore & sanguine dī
ac dñi n̄ri ihu xpi aliena fiat. atq; in extremo
examine districtē uitioni subiaceat. Cunctis autē
eidē loco iusta seruanti b̄. sit pax dñi n̄ri ihu
xpi. q̄tin̄ & hic fructū bone actionis p̄cipiat
& apud districtū iudicē p̄mia et̄ne pacis iueniat.

D *Instituta monachoy cisterciensiu de molisimo ueni*
De hinc abbas ille & fr̄s ei. n̄ inmemores *capitū xv*
sponsionis sue. reglam beati b̄ndicti in loco
illo ordinare. & unanimi statuerunt tenē
reuerentes a se q̄cqd̄ regle refragabat. froccos uult
& pellicias. ac stammina. caputia q̄q; & femoralia.
pectina. & cooptoria. stammina lectoy. ac diuisa
ciboy in refectorio fercula. sagim̄ y. & cet̄a om̄ia
que puritati regle adūsabant. Sicq; rectitudi
nē regle sup̄ cunctū uitte sue tenorē ducentes.
tā in ecclīasticis. quā in cet̄is obseruationib̄ re
gule uestigiis s̄ adequati. seu 9formati. Exiti
q̄ ueterē hominē. nouū se induisse gaudebat
Et q̄a nec in regla. nec in uita seī benedicti eundē
doctorē legebant possedisse ecclīas. ul̄ deci
mas alioy hominū. seu furnos. ul̄ molendina.
aut uillas. ul̄ rusticos. nec y feminas monastiū
ei intrasse. nec mortuos ibidē excepta sorore
sua sepelisse. idō hec oīa abdicauerūt dicentes.
Vbi beat̄ pat̄ benedict̄ docet. ut monachus

†
ul̄ altaria. seu oblationes. aut seruituras

à secl̄arib̄ acti
hec n̄ debere
q̄ nominis su
debent. Accu
erant sp̄e secl̄
cōmittē in iu
alterā p̄sp̄ter
entib̄. seu ui
habentib̄. q̄r
poto p̄sonā r
se & p̄p̄cora
hec ueluti al
bant. Ecce hi
milites xpi. e
q̄ ingenio. q̄ u
ta se hospite
q̄s ut xpm̄ su
Tuncq; diffin
tia epi sui sus
cepto monac
homines m̄c
n̄ intelligeb
ta regle. pos
ab habitatio
piata. & silu
ad p̄pos t̄n
diuisa necess
eurtē ad ag
decreuerunt

7
à seclariis actibus se faciat alienum. ibi liquido testatur:
hec non debere usari in actibus ut cordibus monachorum.
quod nominis sui ethimo loyam hec fugiendo sectari
debent. Decimas quoque aciebant a seculis patribus quod organa
erant spiritus sancti. quorumque statuta transgredi sacrilegium est
committit in iuu. porciones distributas. unam scilicet episcopo.
alteram presbitero. tertiam hospitibus. ad illam ecclesiam ueni-
entibus seu uiduis siue pauperibus aliunde uictum non
habentibus. quartam restorationi ecclesie. Et quia in hoc com-
poto personam monachi quam terras suas possidet. unde per
se et per pecora sua laborando uiuat non reprobatur. idcirco
hec ueluti aliorum ius iniuste se usurpare decreta-
bant. Ecce huiusmodi diuitis spiritus. cepunt noui
milites christi. cum pauper christo pauperes inter se tractare.
quod ingenio. quod arte. seu quod exercitio in hac ui-
ta se hospitesque diuites. et pauperes superuenientes.
quos ut christum suscipere precepit reglam sustentarent.
Tuncque diffinierunt se uisus laicos barbatos licen-
tia episcopi sui suscepturos. eosque in uita et morte ex-
cepto monachatu. ut semetipsos tractaturos. et
homines incennarios. quia sine amminiculo istorum
non intelligebant se plenarie die seu nocte precep-
ta regule posse seruare. suscepturos quoque terras
ab habitatione hominum remotas. et uincas. et
pratam. et siluas. aquasque ad facienda molendina.
ad proprios usus. et ad piscationem. et equos. pecoraque
diuisa necessitati hominum utilia. Et cum alicubi
curtes ad agriculturas exercendas instituisent.
decreuerunt. ut predicti uisus domos illas regent.

n̄ monachi. q̄a habitatio monachoy sedm̄ reglam̄ debet
ēē in clauastro eoy. Q̄a ū beatū benedictū. n̄ in ciuitatib⁹
nec in castellis. aut in uillis. s; in locis a frequentia
pplī semotis. cenobia ⁊ struxisse. sc̄i uiri illi sciebant.
idē se emulari p̄mittebant. Et sic ille monastia con-
structa p̄ duodenos monachos adiuncto patre dis-
ponebat sic se acturos ⁊ firmabant.

Ilud uirū dī p̄dictū abbatē ⁊ suos aliquātu **xvi**
mestacie subdidit. qd̄ raro quis illis dieb⁹ illuc ad eos
imitandos uenerit. Viri enī sc̄i thesaurū uirtutū celit⁹
inuentū. successorib⁹ ad multoy salutē p̄ficurū cō-
mittē gestiebant. s; ferē om̄s uidentes. ⁊ audientes
uite eoy aspiratē insolitā. ⁊ q̄si in auiditā. plus corde
⁊ corpe elongare. quā ad p̄ximare se eis festinabāt
⁊ de p̄seuerantia eoy titubare n̄ cessabant. s; dī mīa
q̄ hanc militiā sp̄itale suis inspirauit ad multorū
p̄fectū egregie eā amplificare ⁊ c̄summare n̄ cessauit.
sicuti sequentia declarabūt.

Uir autē dñi **De morte p̄mi ab̄bis**
De promotione sed̄i. ⁊ de institutis ⁊ lecti
abrie⁹ in scola xpi p̄ nouē annos ⁊ dimidiū reglari **ca**
disciplina feliciter exercitatus. migravit ad dñm. fide **xvii**
⁊ uirtutib⁹ gl̄osus. ⁊ idō in uita et̄na merito beand⁹.
Huic successit qd̄a fr̄ stephan⁹ nom̄ine. anglie natiōe.
q̄ ⁊ ip̄e cū aliis de molisimo illuc aduenerat. q̄q;
amator regle ⁊ loci erat. Hui⁹ tempib⁹ int̄dixerūt
fr̄s una cū eodē abbe. ne dux illi⁹ terre. seu ali⁹ aliq̄s
p̄nceps curiā suā aliq̄ tempe in illa eccl̄ia tenerēt.
si q̄ antea insollemnitatib⁹ agere solebant. Dein
ne qd̄ in domo dī in q̄ die ac nocte dō seruire de

uote cupied
doleret. au
elegerant.
nerent eru
colorib⁹ da
turibula n̄
ul lino. su
amictus n̄
to. Pallia u
extoto dur
fieri pot̄ d
fuit de au
tm̄. sine au
riū ut de
ebant. ⁊ a
Illis dieb⁹
ereuit ne
stituit lo
se petent
ac nocte. l
ostio des
successori
⁊ nobile
uno temp
triginta
rent ac b
lignoy s;
rent. Que
homines

uote cupiebant remaneret. qđ supbia. aut supfluitate re 8
doleret. aut paupertate custode uirtutu sponte qua
elegerant aliquñ corrumpet & firmauerunt ne reti-
nerent cruces aureas seu argenteas. n̄ tantum lignear
colorib' depictas. neq; candelabra. n̄ unū ferreū. neq;
turibula n̄ cuprea. ul' ferrea. neq; casulas. n̄ de fustaneo
ul' lino. sine pallio. auroq; & argento. neq; albas ul'
amictus n̄ de lino. similiter sine pallio. auro & argen-
to. Pallia uero omnia & cappas. atq; dalmaticas tunicasq;
extoto dimiserunt s; calices argenteos. n̄ aureos. s; si
fieri pot' de auratos. & fistula argentea. & si possibile
fuit de aurata. stolas q; ac manipulos de pallio
tm. sine auro & argento retinuerunt. Palle autē alta-
riū ut de lino fierent & sine pictura plane p̄cipi-
ebant. & ampulle unarie sine auro & argento eēt.
Illis dieb' intris & uineis ac pratis curtib'q; eadē ecclia
creuit nec religione de creuit. Crg istis tempib' ui-
sitauit locū illū d̄s. uiscera m̄e sue effundens sup
se petentes. ad se clamantes. corā se lacmantes die
ac nocte. longa pfundaq; suspiria trahentes. & fere
ostio desperationis adppinquantes. p̄ eo qđ pene
successorib' carerent. Nam tot clericos litteratos
& nobiles laicos. ȳ in seculo potentes. & eque nobiles
uno tempe ad illa dū grā tr̄smisit eccliam. ut
triginta insimul in cella nouicioy alacrit' intra-
rent. ac bene tra p̄pa uicia. & incitamenta ma-
lignoy sp̄iū fortitq; dectando cursū suū & sūma-
rent. Quoy exemplo senes. iuuenes. diuiseq; etatis
homines. in diuersis mundi partib' animati. ui

dentes seut̄ in istis possibilis fore incustodienda reglā
 q̄ p̄r̄formidabant. postea illuc currere. sup̄ba colla
 iugo xpi suau subdere. dura & aspa regle p̄cepta
 ardent̄ amare. eccliamq. illā mirabilit̄ letificare
 & corroborare ceperunt. **De abbatibus xviii**

hinc abbatias indiuisis ep̄atib⁹ ordinauerūt q̄ tā
 larga potentiaq. dñi benedictione indies crescebat
 ut infra octo annos int̄ illos qui de cisterciensi
 cenobio specialit̄ fuerant egressi. & cet̄os q̄ ex eis de
 fuerant exorti. xii. cenobia ⁊ structa fuunt inuenta.

Nate quā abbatie cistercienses **Sup̄ cartā caritati**
 florere inciperent. domn⁹ stephan⁹ abbas & fr̄s
 sui ordinauerūt ut nullom̄ abbatie in alieu⁹ an
 tistis diocesi fundarent̄. ante quā ipse decretū
 int̄ cisterciense cenobiū. & cet̄a ex eo nata. exara
 tū. & confirmatū ratū habet. & c̄firmaret p̄pter
 scandalū int̄ pontificē & monachos deuitandū.
 In hoc q̄ decreto p̄dicti fr̄s mutue pacis futurū
 p̄cauentes naufragiū. elucidauerūt & statuerūt
 suisq. posteris reliquerunt. q̄ pacto. quoue m̄.
 immo q̄ caritate monachi eorū p̄ abbatias indiui
 sis mundi partib⁹. corpib⁹ diuisi. animis indisso
 lubilit̄ ⁊ glutinarent̄. Hoc ⁊ decretū cartā carita
 tis uocari censebant. q̄a ei⁹ statutū om̄is exaccio
 nis graua m̄ ppulsans solā caritatē. & animarū
 utilitatē induuuis & humanis ereq̄t. **Incipiūt capla**

Quod nulli eōmodi corporat̄ exactionē mat̄ ecclā a filia.
 ut uno m̄ ab oib⁹ reglā intelligat̄ & teneat̄. **ii.**
 ut idē libri eccliaſtici & ⁊ s̄uetudines sint oib⁹. **iii.**

De gnali
 filie cū
 abbm a
 tercio &
 ueniam
 q̄ regle
 sit int̄

De morte
Ouia
 & d

unos om̄
 abbat
 di picta
 ciplina
 rū tem
 omib⁹q
 nil qd̄
 num. ne
 eē cup
 feruit
 illoy g
 posito
 declina
 ad rect

Nunc
 illisq;
 obseru
 aluū m
 anteces